

Osztályozószók és melléknevek az NP ellipsisben

Dékány Éva
Universitetet i Tromsø

Az N(P) ellipsis-t a főnév (és potenciálisan bizonyos módosítói) fonológiai mátrixának törléseként szokás értelmezni. Ez a folyamat nem változtatja meg a főnévi csoport nem törölt összetevőinek lineáris sorrendjét. Ennek az általánosításnak látszólagos ellenpéldáit találjuk a magyarban akkor, ha a nem törölt NP módosítók között osztályozószó és (a Cinque 1994 ill. a Scott 2002 féle hierarchián) alacsony melléknév is van. Az alacsony melléknevek, mint pl. a szín és eredet melléknevek, nem elliptikus szerkezetekben követik az osztályozószót (1). A főnév tölésekor azt várjuk, hogy az osztályozószó > melléknév sorrend változatlan marad (2-a). Ehelyett azonban a melléknév kötelezően megelőzi az osztályozószót (2-b).

- (1) hét (*zöld) szem zöld dió
- (2) a. *Hét szem zöld elgurult.
b. Hét zöld szem elgurult.

Az előadásban amellet érvelek, hogy a (2-a) és (2-b)-beli adatokat nem lehet kielégítően magyarázni egy olyan elemzéssel, amelyben az ellipsiszt a melléknév fókusz pozícióban történő mozgatása engedélyezi. A fókusz-mozgatás ellen fonológiai, szemantikai és szintaktikai érveket is hozok.

Javaslatom lényege az, hogy (2-a) és (2-b)-ben nem igazi ellipszissel van dolgunk, hanem az osztályozószó a főnév helyén kerül beillesztésre a szerkezetben. A Ramchand (2008)-ban kidolgozott lexikai beillesztés elméletet használva magyarázatot adok a vizsgált jelenség szintaktikai tulajdonságaira, úgymint a) a váratlan melléknév > osztályozószó sorrend, b) az osztályozószó és a határozott névelő kivételes kompatibilitása (3) és c) az osztályozószó és a többes szám kivételes kompatibilitása (4).

- (3) a. a dió
b. *a szem dió
c. a zöld szem
- (4) a. ez a szem dió
b. ezek a diók
c. *ezek a szem diók
d. ezek a szemek

A javaslat továbbá arra is magyarázatot ad, hogy az osztályozószók miért nem jelenhetnek meg a homofón főnevekkel (5).

- (5) a. *hét fej fej
b. *hét szem szem
c. *hét cső cső